

Ang Bag-ong Kasabotan koleksyon sa 27 ka libro sa Biblia nga nasulat sulod sa 70 ka tuig human sa pagkabanhaw ni Jesus. Ang Simbahan sa mga Apostol nagpakita dinhi sa tinud-anayang pagpadayag sa ilang pagtoo. Nasayod ta tungod sa pagsaksi sa Simbahan tinabangan sa Espiritu, nga linamdagan ug pulong ni sa Diyos. Wala ni mahulog gikan sa langit kondili, gihatag kanato sa mga Apostol ug Ebanghelistas sa unang Simbahan. Ang katuyoan ini dili ang pagtubag sa tanan tang pangutana mahitungod sa pagtoo kondili, ang pagsaksi sa impluwensya sa talagsaong persona ni Jesu Cristo tali sa katawhan sa iyang panahon.

Apan, nganong duna may Bag-ong Kasabotan human sa Daan? Simpli kaayo. Duha ni ka bahin sa Balaang Kasaysayan nga gilainlain sa krus ni Jesus.

Namugna sa Daang Kasabotan ang katawhan nga mitubo sa Kasinatian. Human nga nakalaom sila sa daghang butang nga gipangita sa katawhan, nasabtan nila nga ang mahinungdanon lang mao ang pagpangita ug paglaom sa gingharian sa hustisya diin gibag-o ang katawhan. Inigbasa sa balaang kasaysayan makita ang gipadulngan ini ug maaninaw ang mga lakang ug ang importanting mga tawo. Nakakaplag ang Israel sa dagkong mithi sa panimuyo ug sa kinabuhing sosyal. Masabtan nato nganong nagkinahanglan sila og daghang siglo aron pagkakaplag og mga butang sa laing kalibotan, ngano nga ang kalamboan sa karaang gingharian sa Israel dili makalungtad ug nganong gikinahanglan sa katawhan sa Diyos ang kaalam ug ang kahibalo sa nawala dihang naangkon nila ang kalibotanong gahom ug himaya. Atong makita ngano, human sa daghang manluluwas, nga ang talagsaong Manluluwas miabot sa pagkasinati nila sa kataposang krisis ubos sa pagdaugdaog nga romanhon ug ang hilabihang pagkaradikal sa mga pwersang politiko.

Busa, ang mensahe ni Jesus nahimong panawagan alang nila aron pagbuntog sa kahigpit sa ilang panghunahuna, nasyonalismo ug panatisismo, sa ingon, makakaplag sila sa gingharian ug sa hustisya sa Diyos. Ang kasaysayan sa Israel kinahanglang mopadulong sa kalibotan sa bag-ong panahon uban sa tibuok katawhan sa Diyos, puno sa kahibalo sa Amahan ug Anak. Nagbansaybansay sila sa kalinaw nga makabuntog sa mga pagbahinbahin ug pagdaugdaog. Ug atong nahibaw-an nga ang nasod nga Judio nagunob sulod sa pipila ka tuig, kay wala man modawat sa mensahe ni Jesus: ang kataposan sa usa ka kalibotan ug ang pagkawataswatas sa kapalaran.

Ang katawhang Judio nga wala motoo ni Jesus, wala mawad-i sa diyosnon panawagan tungod ana. Nagpabilin sila nga lahi sa uban, nasayod nga sulugoon sila sa Bugtong Diyos alang sa kaluwasan sa tanan. Ang karaang Kasabotan nga matinud-anong gisubay,

gipadayon sa buhing tradisyon nga nakahatag nila og papel diha sa kasaysayan. Mas dako pa ni kaayo kay kanila.

Apan dihay nanoo. Ang pagkapakyas sa mga pagsulay sa pagkabig sa mga Judio sa Palestina lain pang hinungdan sa pagwali sa Ebanghelyo sa ubang katawhan. Sulod sa pipila ka katuigan ang Simbahan misugod pagkaylap sa tibuok kalibotan nga naila kaniadto, sa ato pa, sa kanasoran sa Greco-Romanong imperyo. Sa unang mga tuig kumon kaayo sa mga kristyano ang pagtoo nga sulod sa mubong panahon ang mensahe moabot sa mga utlanan sa kalibotan ug si Jesus mobalik sa Himaya alang sa hukom. Ang maong ilusyon nawala sa mga tuig 70: ang kasaysayan magdugay pa.

Panahon to nga ang mga kristyanong katilingban naninguha pagpundok sa kasulatan diin nahimutang ang mga wali sa mga Apostol ug migastog panahon alang paghinumdom sa mahinungdanong kasinatian sa unang mga kristyano. Giila sa Simbahan ang mga libro nga mipadayag sa pagtoo sumala sa pagdawat ini gikan sa mga Apostol ug gihiklin ang uban nga bisag maayo pa, wala makita nga basiko ug unibersal nga mensahe sa pagtoo.

Wala ilisi ang Daang Kasabotan sa Bag-o. Ang wali ni Jesus wala magwagtang sa mga pasidaan sa mga propeta. Dili pulihan sa gugma ang hustisya. Ang kaluwasan nga gisaad sa Judiong katawhan dili pulihan sa “kaluwasan sa mga kalag” kondili, gitanyag ang Ebanghelyo isip makalingkawsanong kamatuoran nga makausab sa direksyon sa kasay sayan ug makaagni sa tanang sibilisasyon pagpadulong sa tumong: ang kahiusa ug ang pasig-uli kang Cristo sa tanang pwersa sa kalibotan.

GIUNSA PAGSULAT ANG MGA EBANGHELYO

Ang upat ka Ebanghelyo

Dili mapangutana nga bisan sa labing karaan nga kasaysayan sa Simbahan gihisgotan na ang upat ka Ebanghelyo sinulat ni Mateo, Lucas, Marcos ug Juan. Ang tanang publikasyon sa Bag-ong Kasabotan, labi na sa mga Ebanghelyo, sa iningles, sa kinatsila, ug sa laing pinulongan pulos hubad sa tekstong orihinal sa Griyego. Naabot ni gikan sa karaang mga sinulat nga kadaghan na kaayo kopyaha hangtod nga napiho ang maong teksto sa pagkamugna sa mprinta. Ang nagkopya sa mga sinulat dili makalikay sa paghimo sa pipila ka sayop pinaagi sa pagtandi sa nagkalainlaing sinulat nga gipundok sumala sa kalainan ug gigikanan. Ang mga tigtuki makapiho sa mga tekstong orihinal nga giila sa Simbahang Katoliko isip pagpadayag sa apostolikanhong pagtoo, ug isip pulong sa Diyos. Apan kinsay nagsulat ining unang mga Ebanghelyo ug unsay ilang tinubdan?

Ang Tradisyon sa mga Apostol

Atong nahibaw-an nga namatay si Jesus samtang bata pa ug wala magbilig sinulat. Apan mihatag siya sa labing dakong panahon alang sa pag-umol sa gipiling 12 ka Apostol nga miuban niyang puyo sumala sa kostumbre sa mga tinun-an sa mga Judiong magtutudlo.

Gipasag-ulo ni Jesus ang iyang pagtulon-an ug gibalikbalik sa daghang paagi ang labing mahinungdanon, inay daghanon ang mga diskurso. Gisilsil sa mga Apostol sa panumdoman ang mga pagtulon-an sa magtutudlo ingon man ang tanang hitabo nga ilang nasaksihan. Dili ta makaduda nga gikan sa Pentekostes ang ilang kabalaka mao ang paghatag og porma sa mga pagtulon-an ni Jesus nga nakatekesis sa unang Simbahan.

Gitawag nato nga tradisyon sa mga Apostol ang tanang hitabo ug pagtulon-an ni Jesus nga giwali ug gikommentaryohan sa mga Apostol aron mailhan si Jesus ug ang iyang binuhatan. Si Jesus Mesiya sa mga Judio ug Manluluwas sa tanang katawhan, ang Anak sa Diyos nga miabot gikan sa Diyos ug nabanhaw sa mga minatay. Su-

mala sa naingon na, ang tanan tang nahibaw-an mahitungod ni Jesus atong nadawat gikan sa Apostoles. Tinuod nga buot tang masayod sa mga pulong ni Jesus sumala sa pagkasulti ini; ang ang pagtoo sa Simbahan naghupot nga ang mga Apostol ray tinuod nga saksi ug nakasabot niya sumala sa pagbuot sa Diyos nga masabtan ug toohan si Jesus. Ang pulong sa Diyos dili lang ang gisulti ni Jesus ug ang ilang nadungog kondili, ang gisulti pod kanato sa Apostoles bahin ni Jesus.

Sa Aramayko ngadto sa Griyego

Si Jesus ug ang katawhan sa iyang panahon migamit sa Aramayko, ang pinulongan nga sabog gigamit adtong panahon ug gipulihan ang Hebreo sa Palestina human sa pagbalik sa mga binihag labi na sa Galilea. Hinuon ang Hebreo gipadayon pagtudlo ug pagsulti. Nasabtan ni sa daghang Judio ug ang relihiyosong sinulat nasulat sa maong pinulongan. Makaingon ta nga ang Hebreo ug ang Aramayko managsama kaayo, gikan sa samang pundok sa mga pinulongang Semitiko.

Gigamit sa merkado ug sa mga syudad sa kanasoran sa imperyo Romano ang Griyego. Sama sa iningles karon nakahimo ni nga ang nagkalainlaing katawhan ubos sa awtoridad ug balaod sa Roma magkasinabtanay. Nasabtan pod ang Griyego sa daghang Judio sa Palestina. Ang Latin hinuon maoy pinulongan sa mga Romano, apan wala gamita gawas sa administrasyon. Ang dakong numero sa mga Judio sa dagkong syudad sa imperyo Romano ug ang mga kristyano nga dumadaghan ining dapita migamit sa Griyego ug nagbasa sa Bibliang gihubad sa Griyego nga gitawag og Septuagint (Ang bersyon sa 70).

Ang mga Ebanghelyo Sinoptiko

May butang nga matataw dayon sa unang pagbasa: ang unang tulo ka Ebanghelyo, Mateo, Marcos, Lucas, susama sa daghang yugto, nag-asoy sa samang hitabo, sa makadaghan sa sama pod nga hanay. Busa, gitawag nig sinop-tiko sa ato pa, ikabutang sa usa ka dapit sa tulo ka linya ug ikakomparar ang tulo ka paagi sa pag-asoy

sa samang hitabo ginamit ang susamang mga pulong. Ang daghang kasamahan ingon man ang kalainan dili kahatagag katin-awan hangtod karon.

Sayon natong makit-an nga si Mateo, Marcos ug Lucas mipahiangay sa basikong panginahanglan sa katekesis. Ang katu-yoan mao ang paghatag og igong kahibalo bahin ni Jesus nga makabutag baroganan sa pagtulon-an pinaagi sa pulong nga gihatag sa Simbahan sa mga Apostol, mga propeta, mga magtutudlo, ug paglig-on sa pagtoo sa nagsugod pa lang pagtuon. Apan si Juan buot modala nato sa mas lawom nga kahibalo bahin sa persona ni Jesus ug pag-asoy sa tinagsa sa mga basi ug porma sa tinud-anay nga kristiyanong kasinatian.

Tungod ini, mosugod ta pagsulti bahin sa mga Ebanghelyong sinoptiko.

Sinugdan, Tagsulat ug petsa

Makapahigayon lang ta og pipila ka petsa bahin ining mga puntoha ug hinumdoman nato nga ang mga modernong pagtuon nakabag-o pag-ayo sa gitoohang tinuod sa pipila na ka tuig.

a) *Ang mga Ebanghelyo sinoptiko mga hubad sa Griyego sa mas karaang teksto nga tingale nasulat sa Hebreo.*

Kada adlaw motumaw ang daghang argumento nga pabor sa panghunahuna nga ang Ebanghelyo ni Mateo ug Marcos unang nasulat sa pinulongang Semitiko. Mahimo nga sa Aramayko, apan hayan sa Hebreo. Kining mga tekstong orihinal sa Hebreo sa mga Ebanghelyo nasulat diha sa mga kristohanong katilingban sa Palestina ug alang nila mismo sa unang katuigan sa Simbahan. Sa kadugayan gihubad ni sa Griyego. Tungod sa paninguha nga ang paghubad magmatinud-anon sa kahulogan wala usba sa naghubad ang daghang Hebreo, sa ingon nagsulat siya sa estilo nga bug-at ug lisod sabton sa mobasa nga Griyego.

Si Lucas pod naghubad sa mga tekstong orihinal sa Hebreo, ang labing importanti ini maoy sukaranan sa Ebanghelyo ni Mateo. Apan si Lucas wala matagbaw sa paghubad sa teksto, gawasnon pod siya tali sa estilo sa paghan-ay ini.

b) *Ang testimonyo sa mga karaang magsusulat nga kristiyano.*

Sa tuig 110, si Papias sa Hierapolis (duol sa Efeso) misulat: “Si Marcos, ang tighubad ni Pedro, insaktong misulat, apan dili maayong pagkahan-ay ang iyang nahinumdoman bahin sa panulihon ug binuhatan sa Ginoo. Miuban siya ni Pedro nga mitudlo sumala sa panginahanglanon sa panahon dili sa porma sa usa ka komposisyon, ug wala masayop pag-apil sa pipila ka butang sumala sa iyang nahinumdoman. Si Mateo mipundok sa mga panulihon sa Ginoo sa Hebreo ug gikan adto ang matag usa mohubad ini sumala sa iyang abilidad.”

Sa tuig 185, si San Ireneo, obispo ug martir, misulat: “Si Mateo mipublikar og Ebanghelyo taliwala sa mga Hebreo ug sa ilang pinulongan samtang si Pedro ug Paulo miadto aron pagkabig sa Roma ug pagtukod sa Simbahan. Sa paglakaw nila, si Marcos, tinun-an ug tighubad ni Pedro, misulat sa mga wali ni Pedro. Si Lucas, ang kauban ni Pablo, misulat pod og libro nga naglangkob sa Ebanghelyo nga giwali ni Pablo.”

Kining karaan nga mga tinubdan nga atong kapun-an sa uban pa kaniadto gipakamenos sa daghang moderno nga Bibli-sista. Karong bag-o hinuon giila na sab ni nga dakog kasaysayanong bili.

c) *Ang petsa pagsulat sa mga Ebanghelyong sinoptiko.*

Kadaghanan sa mga Bibli-sista karon, kasagaran ubos sa implowensya sa kinau-galingong panghunahuna, nag-ingon nga ang Ebanghelyo ni Marcos nasulat sa tuig 70; ang kang Mateo ug Lucas sa tuig 80-85. Hinuon ang labing inila miingon nga wala silay bug-at nga mga argumento nga nagpalunyo sa ilang teoriya. Ang labing bag-o nga mga pagtuon nakakab-ot og pruyba nga kining ulahing mga petsa lisod kaayong suportahan. Sa pagtandi nila sa mga Ebanghelyo ug sa karaang kasulatan nga Judio, ang mga magtutudlong Judio sa Universidad Hebreo sa Jerusalem nakahukom nga dili posibli ang pagsulat sa mga ebanghelyo sumala sa porma karon human sa mga tuig 50-55.

May daghang rason sa pag-ingon nga ang mga Ebanghelyo ni Marcos ug Mateo nasulat sa Hebreo sa mga tuig 40-50. Gisulat ni Lucas ang iyaha sa Griyego sa mga

tuig 50-60 ug dili dugay human niya, sa mga tuig 60-63, ang mga Ebanghelyo ni Mateo ug Marcos nahubad sa Griyego. May duha ka teksto ni Pablo – ang naka-daot lang dili kaayo klaro – nga makahatag og baroganan ining maong mga petsa: 2 Cor 8:18; 2 Cor 3:14; ang una may kalabotan sa Ebanghelyo ni Lucas.

Ang Marcos, Mateo ug Lucas

Nasayran nga ang Ebanghelyo ni Marcos mas mubo kay sa kang Mateo ug Lucas. Hinuon sayon natong matino nga ang tanang hitabo nga giasoy ni Marcos makita sab sa Mateo ug Lucas.

Sa laing bahin ang mga Ebanghelyo ni Mateo ug Lucas naglangkob sa pipila ka binuhatan ug panultihon ni Jesus nga dili makita sa Marcos. Ang kasagaran makita sa Lucas sa mga kapitulo 9:52 ngadto sa 18:4, diin ginait ni paghan-ay, samtang ang samang mga teksto nakatag sa tibuok Ebanghelyo ni Mateo. Busa, may daghang Biblisista nga naghisgot sa duha ka tinubdan alang sa mga Ebanghelyong sinoptiko. Ang una nga mahimong sinulat o tradisyon lang sa pulong naglakip, mas o menos, sa samang mga hitabo nga makita sa ebanghelyo ni Marcos, ug posibli kaayo nga ang uban migamit ini. Ang laing tinubdan naghisgot sa uban pang butang gawas sa panultihon ni Jesus. Gigamit ni ni Mateo ingon man ni Lucas bisan pag dunay mga butang nga mas daghan kay sa ilang gikuha. Ang ika duhang tinubdan kasa-garan gitawag og Q kon “Ang panultihon sa Ginoo,” apan wala ni masulat.

Sa walay duhaduha si Mateo nga Apostol misulat og “Ebanghelyo”, apan sa Hebreo ug alang sa mga Hebreo, sa ato pa, sa mga Hebreo sa Palestina nga nakabig kang Cristo. Apan wala masayri kon ang iyang trabaho mao ba ang mga Panultihon sa Ginoo o ang komposisyon nga gibasi sa maong panultihon o sa laing “tinubdan”.

Sa kadugayan ang maong teksto gihubad sa Griyego sa tuig mas o menos 60.

Si Lucas sa iyang bahin mipahimutang sa mga Panultihon sa Ginoo taliwala sa duha ka bahin sa unang “tinubdan” nga mao pod ang gibuhad ni Marcos. Gibahin-bahin ni Marcos ang binuhatan ni Jesus sa Galilea (Mc 1-10) ug ang sa Jerusalem sa wala pa ang pasyon (11-16). Si Lucas migamit sa literaryong sumbanan sa biyahe ni Jesus ngadto sa Jerusalem (Lc 9:51-18:14) diin gibutang ang maong panultihon. Griyego si Lucas ug nagsulat alang sa mga Griyego. Wala niya isulat ang mga teksto sa Ebanghelyo nga may kalabotan sa mga balaod ug kostumbre sa mga Judio nga walay kahulogan alang sa iyang katilingban (Mc 8;8; 9:11) o maka-pasilo ba hinuon (Mc 8:31; 9:43; 11:11). Kay maayo man siyang Griyego, gihiklin niya ang tanang balikbalik nga nagustohan sa mga Judio o ang mga hitabo nga parehas sa ubang naasoy na (Mc 8:22; 14:3). Si Lucas mihatag sab sa iyang Ebanghelyo og introduksyon ug panapos nga kaugalingon ini.

Ang Ebanghelyo ni Juan

Sa Ebanghelyo ni Juan, makita nga ang mga bahin sa karaang Ebanghelyo ingon kayano sa ebanghelyo ni Marcos nga may mas daghang binuhatan kay mga pulong ni Jesus. Posibli kaayo nga gitumong ni sa mga katilingbang kristohanon sa Samaria ug gisulat sa Aramayko. Apan basi lang ni diin gikuha ni Juan ang tag-as nga diskurso ni Jesus nga nagpakita sa iyang kaluwasan nga makabag-o sa tawo ug sa kalibotan. Niining Ebanghelyoha ang misteryo sa Amahan, Anak ug Espiritu gipadayag ingon man sa lawom nga pagpakita sa Diyos sa mga tawo pinaagi sa kinabuhing katilingbanon ug sa mga sakramento sa Simbahan. Ang maong Ebanghelyo migawas human sa kamatayon ni Juan sa tuig mas o menos 95.

KATOOHAN BA ANG EBANGHELYO

1. *Dili Letra por Letra*

Gikan sa unahan masabot dayon ang mosunod:

– Dili ang tanang buhat ug pulong ni Jesus mapalغان sa Ebanghelyo.

– Ang pag-asoy sa mga pulong ni Jesus, gihimo sa matag ebanghelista sa kaugalingong paagi ug gipahiuon sa mas maayong pagsabot sa iyang katilingban.

– Ang paghisgot sa mga buhat wala kanunay magsubay sa panahon nga nahitabo ni, ug ang mga butang nga gisulti ni Jesus sa lainglaing higayon posibling nasa-gol sa samang yugto.

Hinunoa, sa Ebanghelyo dili makita ang “retrato” ni Jesus o ang “plaka” sa iyang mga pulong. Apan wala ni magpagsabot nga dili ta makatoo sa gisulti sa mga ebang-helista.

2. *Ang Ebanghelyo – Literatura*

Ang Ebanghelyo ulosahon ug talagsaong trabaho sa literatura sa tanang panahon. Ang pagtandi ini sa ubang sinulat sa samang panahon, kristyano o dili, makapakita sa dako kaayong kalainan. Sa usa ka bahin ang pagkayano ug ang tinguha pagbaton ug dakong kakalma. Sa lain, ang kahibulongan, ang kuti, ang “kakulang sa pagkarealista.” Ang usa ka modernong pilosopo – nga dili magtotoo – matingala nganong dili daghan kaayo ang mga milagro sa Ebanghelyo. Ang Ebanghelyo nagsaksi sa kaugalingong kamatuod. Kon atong hinumdoman ang gihisgotan na sa unahan, ang modernong pagtuki wala makakitag bakak sa Ebanghelyo bisan pag gituki na ni pag-ayo sulod sa labaw sa usa ka siglo ug gipaagi sa dili maihap nga eksamin, butang nga wala mabuhay alang sa ubang libro.

3. *Ang Mga Nagduda*

Hinuon ang nangutana sa katinuod sa pagsaksi sa mga Ebanghelyo daghan. Kasagaran nagtoo nga nakakita silag pipila ka panagbangi sa gisaysay sa mga Ebanghelyo; kasagaran alang nila imposibling dawaton ang mga milagro. Bisana sa mga

magtotoo nga nagtuon sa mga Ebanghelyo may pipila nga nagduda bahin sa makasaysayanong bili sa mga hitabo nga giasoy sa Ebanghelyo bahin sa gibuhay sa Diyos pina-agi ni Jesus. Ang hinungdan tingale mao nga ang mga Biblisista kasagaran naggikan sa mga panimalay ug nasod nga maayong pagkabutang ug namatuto sa “sentipiko” nga kultura nga nagsalig lang sa tawhanong pamaagi pagsulbad sa tanang problema. Sa maong kultura dyotay ra ang mapaabot sa Diyos ug ang Diyos dili maghimog daghang milagro.

Busa, nag-ingon sila nga kon dili makita ang mga butang ingon sa giasoy sa Ebanghelyo, unsaon man pagtoo nga nahitabo ni? Malahi unta ang tanan kon kining mga taw-hana may kasinatian pa sa Simbahan sa mga kabos ug masaksihan nila ang sagad gibuhay sa Diyos alang sa nag-laom lang niya.

Sa pagkatinuod imposibli ang pagtuon sa ordinaryong libro nga walay dapigan. Kon nag-ambit ta sa samang pagtoo sa mga Apostol dili ta maglisod pagdawat sa balaang libro samtang nagpabilin nga maamogon sa mga isyu nga lisod sabton. Apan kon dili ta makatuman sa mga kondisyon nga “makita nato ang Diyos”, dili ta mahimutang hangtod nga “mahimo” nato ang Ebanghelyo nga saksi. Hinungdan nga may daghang tawo, nga bisan pag midayeg sa Ebanghelyo ug nagdumili pagdawat ini nga may bakak, nangitag daghang rason sa dili pagdawat sa nasulat.

4. *Pipila ka Kakulian*

Duna silay 3 ka argumento:

– Ang mga Ebanghelyo wala masukat sa usa ka tagsulat sa kasaysayan kondili, nakuha sa mga testimonyo sa daghang saksi. Ang mga Ebanghelyo literatura popular diin makita ang tanan gawas sa kasingurohan nga makasaysayanon.

– Sa sinugdan ang mga Ebanghelyo masukat alang sa katekesis ug sa pagtulonan sa kristohanong katawhan: ang mga hitabo nga giasoy naninguha paghatag og sukaranan sa pagtulon-an nga gihatag. Dili ta kinahanglang mangutana kon si Jesus tinud-anay bang milakaw ibabaw sa tubig:

ang maong hitabo gisulat aron pagpakita nga si Jesus dunay Diyosnong gahom.

– Ang mga Ebanghelyo nasulat sa daghang katuigan human mamatay si Jesus kanus-a ang paghanduraw sa katawhan nagbutang na og purongpurong sa iyang ulo busa, dili sa tinuod nga Jesus, kondili sa pagtoo sa Simbahan sa unang siglo. (Dinhi, atong hinumdoman ang gisulti bahin sa petsa sa pagsulat sa mga Ebanghelyo.)

Apan unsay atong ikasulti bahin sa mga Apostol? Mga saksi sila ni Jesus ug ang ilang katungdanan mao ang pagpabiling opisyal nga saksi sa Simbahan. Nasayod sila sa tinuod nga nahitabo, magpakahilom ba sila samtang ang uban nagtuis sa kasaysayan ni Jesus? Ang garantiya sa Ebanghelyo mapalغان sa instruktora mismo sa Simbahang katoliko nga gikan pa kaniadto dili pundok sa tiunayng magtotoo nga nadala lang sa entusyasmong oportunidad. Gikan sa sinugdan ang Simbahan organisadong pundok nga may tinahod nga herarkiya nga nagbaton sa kataposang pulong bahin sa mga butang sa pagtoo ug tradisyon.

Ang upat ka Ebanghelyo dili trabaho popular nga gimugna pinasikad sa mga sugilanon, sa mga pulong nga nadungog ug giusab, sa mga milagro nga gimugna sa usa ka bahin aron pagmatuod ni Jesus. Ang mga Ebanghelyo naggikan sa tradisyon sa mga Apostol, ug giampingan sa Simbahan nga miila sa maong tradisyon. Niadtong mga tuiga ug sa misunod nga siglo nasulat ang ubang Ebanghelyo: “ang Ebanghelyo ni Pedro,” “ang Ebanghelyo ni Tomas,” “ang Ebanghelyo ni Nicodemo,” “ang proto-Ebanghelyo ni Jaime”. Ang Simbahan hinuon wala motoo ini tungod sa mga minaomaong hitabo nga nakita, o tungod sa mga oryentasyong teyolohiko nga wala magsubay sa pagtulon-an nga nadawat gikan sa mga Apostol.

Kay ang mga Ebanghelyo nasulat man alang sa katekesis, wala ni magpasabot nga gituis ang kasaysayan aron mas makadani sa maminaw. Kon mao pa ni, maingon nato nga ang mga hitabo dili igo sa pagsulti adtong bukas alang sa pagsabot! Ug unsa atong ikasulti bahin sa Apostoles ni Jesus nga siya mismo ang nag-umol? Wala ba sila magbaton sa basikong sukaranan nga morespito sa kamatuoran?

Dako kaayo ang importansya nga gikahatag sa nagkalainlain nga literaryong sumbanan nga gigamit aron pag-asoy sa mga hitabo. Kay daghan man ang mga milagro nga giasoy sumala sa samang sumbanan, may pipila ka bibilista nga nakahukom nga ang tanan tumotumo. Dili ba, mas yano man kaayo ang paghunahuna nga ang mga hitabo ug milagro nga giasoy sumala sa pipila ka sumbanan, nakapahimo sa pagtulon-an nga sayon sabton ug sag-ulohon?

Ang laing kaso nga tipiko mao ang Pagpahibalo sa Anghel kang Maria nga giasoy ni Lucas hinulaman ang mga teksto nga may kalabotan sa pagkahimugso ni Ismael ug Samson. May pipila dayon nga moingon: kay mikopya man si Lucas sa estilo sa mga sugilanon, dili ni kasaysayan; ang pagkabirhen ni Maria ug ang pagpahibalo sa anghel mga sugilanon nga buot mosaulog sa pagkaDiyos ni Cristo. Nganong mangita man tag ulosahon kaayong katin-awan? Si Lucas ug ang katawhan sa iyang panahon miila sa karaang mga teksto nga kasaysayan. Busa, gikopya ni Lucas ang estilo aron paghatag og gibug-aton sa iyang gisulti – ang pagkatawo ni Jesus kabahin pod sa balaang kasaysayan. Giasoy ni Lucas ang mga hitabo nga sukaranan sa kaugalingong pagtoo; kon ang maong mga butang wala pa mahitabo, dili pod siya makatoo.